

علل وجوب حجاب زنان از دیدگاه آیات و روایات

طاهره میرزایی ❖

چکیده :

در هر جامعه ای نوع و کیفیت پوشش زنان نشان دهنده فرهنگ حاکم بر جامعه و معرف شخصیت تک تک افراد می باشد. در اسلام بر این امر تاکید بسیاری شده است و آیات و روایات بسیاری بر ضرورت پوشش بانوان تاکید کرده اند. این موضوع از این نظر دارای اهمیت است که تاثیر فراوانی بر فرد و جامعه دارد و هر چقدر بانوان از حجاب، وقار و متانت بیشتری برخوردار باشند، خانواده و جامعه در امنیت و سلامت بیشتری به سر خواهند برد. ما در این تحقیق برآنیم تا به علل وجوب حجاب زنان از منظر آیات و روایات بپردازیم.

کلیدواژه : حجاب - علل وجوب حجاب - حجاب زن

مقدمه :

یکی از مسائل مهم اسلام، حجاب و پوشش زنان در برابر مرد بیگانه است. حجاب زن نه تنها حافظ اخلاق و به وجود آمدن تقوا و عفت در جامعه می شود بلکه نوعی بزرگداشت و حرمت قائل شدن برای زن مسلمان و محفوظ ماندن او از نگاه مردان است چرا که حقیقت حجاب، آزادی، تکاپو، آسایش و نشاط روح است و کمال و اعتلای شخصیت و حفظ محبوبیت را به دنبال دارد.

خداوند به همه افراد بشر اعم از مرد و زن استعداد و لیاقت کاری را عطا کرده است و هر کدام از این دو، این حق را دارند که استعدادهای خود را شکوفا کنند لذا حجاب زن نباید مانعی بر سر راه او باشد بلکه منظور از حجاب در اسلام این است که لذت های جنسی باید به محیط خانواده (همسر) اختصاص یابد و محیط اجتماع خالص برای کار و فعالیت باشد.

رعایت حجاب از جانب زن نه تنها نیروی کار را فلج نمی کند بلکه موجب تقویت نیروی کار اجتماع می شود. اسلام با طرح این مساله به زن هم اجازه حضور در اجتماع را داده است و هم مانع تباه شدن و منزوی شدن او شده و اینکه با حجاب جلوی فساد و ناهنجاری ناشی از عدم حجاب را گرفته است. قانون پوشش هم به حقوق عمومی زنان به عنوان نیمی از پیکره جامعه و هم به حقوق عمومی خانواده به عنوان یکی از واحدهای اجتماع و هم به نسل آینده به عنوان گروهی که پایه سعادت مادی و معنوی آنان درگیر این روابط اجتماعی است توجه کرده است.

حجاب :

حجاب در لغت به معنای پرده، روپوش و روبند است.¹ از نظر لغت شناسان به معنای پوشش آنچه به وسیله آن خود را می پوشاند و نیز به مهنای حائل میان دو چیز آمده است.² از نظر اسلام حجاب عبارت است از اینکه زن در معاشرت خود با نامحرم، بدن خود را بپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد.

حجاب حریمی میان زن و مرد نامحرم است و سبب فروکش کردن غریزه جنسی می شود. حجاب بیانگر وقار و افتخار یک زن است.³ حجاب و عفت زن زینتی است که به او زیبایی اخلاقی، جاذبه ظاهری و شخصیت و ابهت معنوی عطا می کند. این حجاب نه تنها جنبه حیوانیت و شهوت مردان جامعه و جوانان هوسران را تحریک نمی کند بلکه انسانیت انسان، محرک انسانیت، بیدار کننده عقول و شکوفا کننده استعدادهای دیگران است.⁴ از نظر اهل لغت هر پوششی حجاب نیست بلکه آن پوششی حجاب نامیده می شود که از طریق پشت پرده واقع شدن صورت گیرد.

حجاب به معنای پوشش اسلامی بانوان دارای دو بعد ایجابی و سلبی می باشد. بعد ایجابی آن، وجوب پوشش بدن و بعد سلبی آن، حرام بودن خودنمایی به نامحرم است و این دو باید با یکدیگر باشد تا حجاب اسلامی محقق شود. گاهی ممکن است که بعد اول باشد ولی بعد دوم نباشد در این صورت نمی توان گفت که حجاب اسلامی محقق شده است.

1. فرهنگ عمید

2. بازشناسی تربیت جنسی با رویکردی اسلامی، صفحه 85

3. سایت madreseyeesghgh90.blogfa.com ساعت 11:51 تاریخ 1397/1/23

4. آسیب شناسی شخصیت زن ، صفحه 308

حجاب از مهم ترین واجبات الهی است که تقوا را تامین می کند، تقوا در فرهنگ اسلامی حجاب و مانعی در برابر گناه است و رسیدن به تقوا هدف خلقت انسان و عامل رشد و کمال است از این روی با رعایت حجاب به تقوا می رسد و در مسیر کمال قرار می گیرد.¹

حجاب از دیدگاه قرآن :

قرآن کریم درباره حجاب این گونه بیان می فرماید که : حجاب عبارت است از احترام گذاردن و حرمت قائل شدن برای زن که نامحرمان او را از دیدگاه حیوانی ننگرند. لذا نظر کردن به زنان غیر مسلمان را بدون قصد تباهی جایز می دانند و علت آن این است که زنان غیر مسلمان از این حرمت بی بهره اند.²

حجاب و عفاف از دیدگاه روایات :

امام رضا (ع) درباره حجاب این گونه می فرماید : نگاه به موهای زنان حرام شد برای آنکه اگر موهای آن ها در برابر مردان نامحرم آشکار شود باعث جلب توجه خواهد شد که این جلب شدن توجه مردان به زنان بی بند و باری را در پی خواهد داشت و سبب می شود مردان در کارهای حرام وارد شوند.³

امام صادق (ع) روایت کرده اند و فرموده اند که حضرت علی (ع) فرموده است : با فضیلت ترین عبادت، عفت و خود نگهداری است.⁴

1. بازشناسی تربیت جنسی با رویکردی اسلامی، صفحه 85

2. آسیب شناسی شخصیت زن، صفحه 308

3. سایت madreseyeesghgh90.blogfa.com ساعت 11:51 تاریخ 1397/1/23

4. جهاد النفس، وجوب عفت، باب 22، صفحه 122

سید رضی در نهج البلاغه از امیرالمومنین آورده است که فرمودند : ارزش مرد به اندازه بخشش و همت اوست و راستی مرد به اندازه مروت (مردانگی) اوست و شجاعت مرد به اندازه بلند نظری (فرزانگی) اوست و عفت مرد به اندازه غیرت اوست.

حضرت علی (ع) می فرمایند : زکات زیبایی عفت است.

(زکات به معنای رشد و نمو است، لذا مضمون این حدیث این است که رعایت عفت و حجاب باعث رشد و بالندگی استعدادهای روح و افزایش زیبایی چهره و اندام می شود)¹

اهمیت و ضرورت حجاب (فردی، اجتماعی، خانوادگی)

ریشه اجتماعی پدید آمدن حریم و حائل میان زن و مرد این است که حیا و عفاف و ستر و پوشش تدبیری است که خود زن با یک نوع الهام برای گرانبهاتر کردن خود و حفظ موقعیت خود در برابر مرد به کار برده است. زن با هوش فطری و با یک حس مخصوص به خود دریافته است که از لحاظ جسمی نمی تواند با مرد برابری کند و اگر بخواهد در میدان زندگی با مرد دست و پنجه نرم کند از عهده زور بازوی او بر نمی آید و از طرف دیگر نقطه ضعف مرد را در همان نیازی یافته است که خلقت در وجود مرد نهاده است که او را مظهر عشق و طلب و زن را مظهر معشوقیت و مطلوبیت قرار داده است. در طبیعت جنس نر دنبال کننده آفریده شده است.²

1. آسیب شناسی شخصیت زن، صفحه 256 و 257

2. مساله حجاب، شهید مطهری، صفحه 62 و 63

حریم و حائل بین زن و مرد باعث افزایش قدرت و محبوبیت زن و بالا رفتن مقام او و همچنین باعث گداختن مرد در آتش عشق و سوز می شود. (فردی) زن مسلمان تجسم حرمت و عفت در جامعه است و حفظ پوشش باعث محفوظ ماندن وی از نگاه های شهوانی و حیوانی است.

حجاب در اسلام از یک مساله اساسی ریشه می گیرد و آن این است که اسلام می خواهد التذاذهای جنسی به محیط خانوادگی و مختص همسر باشد و اجتماع مختص کار و فعالیت گردد. علت اینکه در اسلام دستور پوشش اختصاص به زنان یافته است این است که میل خودنمایی و خودآرایی مخصوص زنان است. از نظر تصاحب قلب ها زن شکار است و مرد شکارچی، همچنان که از نظر تصاحب جسم و تن زن شکار است و مرد شکارچی، لذا میل به این خودآرایی از نوع شکارچی گری او ناشی می شود.¹

جامعه موظف است امنیت در ابعاد مختلف برای افرادش فراهم کند که بخش عمده ای از این مهم به عهده زن است که با حفظ پوشش به این امر جامه عمل ببوشاند. زن در پوشش است که می تواند با خیالی راحت و آسوده به جامعه آمده و به فعالیت پرداخته و در سنگر حجاب حضور عینی خود را در ابعاد مختلف تحقق بخشد.

علل وجوب حجاب از دیدگاه قرآن:

حجاب از اموری است که قبل از اسلام در جهان وجود داشته، به عبارت دیگر اسلام مبتکر آن نیست و ما در اینجا به دنبال علت و فلسفه حجاب و حدود حجاب اسلامی می باشیم.

اولین آیه مربوط به حجاب در سال پنجم هجری پس از ازدواج پیامبر با زینب بنت جحش نازل شد، چرا که در آن زمان زنان با لباس های مرسوم خود در جامعه حاضر می شدند تا اینکه اولین آیه در خصوص همسران پیامبر نازل شد که هر گاه از آنان چیزی خواستید از پشت پرده بخواهید. (آیه 53 سوره احزاب)¹

بعد از آن آیه ای که به آیه حجاب معروف است (آیه 31 سوره نور) و حکم حجاب در آن ذکر شده است نازل شد :

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

و زنان مؤمن را بگو تا چشمها (از نگاه ناروا) بپوشند و فروج و اندامشان را (از عمل زشت) محفوظ دارند و زینت و آرایش خود جز آنچه قهرا ظاهر می شود (بر بیگانه) آشکار نسازند، و باید سینه و بر و دوش خود را به مقنعه بپوشانند و زینت و جمال خود را آشکار نسازند جز برای شوهران خود یا پدران یا پدران شوهر یا پسران خود یا پسران شوهر یا برادران خود یا پسران برادران و پسران خواهران خود یا زنان خود (یعنی زنان مسلمة) یا کنیزان ملکی خویش یا مردان اتباع خانواده که رغبت به زنان ندارند یا اطفالی که هنوز بر عورت و محارم زنان آگاه نیستند (و از غیر این اشخاص مذکور احتجاب و احتراز کنند) و آن طور پای به زمین نزنند که خلخال و زیور پنهان پاهایشان معلوم شود. و ای اهل ایمان، همه به درگاه خدا توبه کنید، باشد که رستگار شوید.

در سال ششم هجری تشریع شد و شاهد بر آن آیات سوره نور می باشد که داستان معروف افک در آن آمده است. در همین زمان بود که منافقین و اراذل و اوباش درصدد برآمدند با ایجاد شایعه درباره زنان پیامبر و یا درست کردن مزاحمت هایی در راه برای زنان آزاده به بهانه کنیز انگاشتن آنان، قلب پیامبر و مسلمانان را جریحه دار کنند. به دنبال این اوضاع و شرایط بود که خداوند آیات مربوط به پوشش را برای بازگویی به امت نازل فرمود.

صاحب کشف وضع زنان را پیش از نزول آیات حجاب چنین شرح می دهد که زنان، گریبان هایشان باز و گشاد بود، گردن و اطراف سینه هایشان دیده می شد و داخل روسری ها را معمولاً از پشت سر بر می گرداندند.¹ لذا قرآن دستور می دهد روسری خود را بر گریبان خود بیفکنند تا هم گردن و هم آن قسمت از سینه که بیرون است مستور گردد.²

منظور از نهی از آشکار کردن زینت، شدت تاکید قرآن به رعایت عفاف در جهت تربیت و تحقق عفیفا می باشد. طبق آیه و لیضربن بخمرهن علی جیوبهن، زنان باید خمارها و سرپوش های خود را بر روی سینه انداخته و حائل قرار دهند. خمر جمع خمار به معنای پوششی است که زنان روی سر دارند و موی خود را با آن می پوشانند که همان مقنعه یا روسری می باشد و جیوب جمع جیب به معنای گریبان و سینه است که این دوباره به حدود پوشش و حجاب زنان اشاره می کند. پیامبر اکرم (ص) در تفسیر این آیه می فرماید: زنان باید مو و سینه و دور گردن و زیر گلوی خود را بپوشانند.³

1. کشف، جلد 3، صفحه 231

2. سایت www.wikifegh.ir

3. آسیب شناسی شخصیت زن

نتیجه گیری :

سخنان حکمت آمیز قرآن در حریم عفاف این است که یک بانوی مسلمان باید لباس شرم و حیا را از خود دور نکند و همواره تمام اعمال، حرکات، سخنان، نگاه ها و پوشش های او بر اساس معروف و شیوه عفیفانه باشد. بر این اساس به حق معتقدیم که ساختن جامعه ای صالح بدون ریشه کن کردن پدیده بی حجابی و بد حجابی هرگز ممکن نیست و حکومت اسلامی که آرمان والای ایجاد جامعه صالح و مدینه فاضله اسلامی را سرلوحه کار و وجهه همت خویش قرار داده است، بایستی فرهنگ حجاب و پوشیدگی رانشر دهد و حجاب اسلامی را در قلمرو خویش الزامی نماید. پی ریزی جامعه ای صالح و سالم به دور از هر گونه آلودگی و انحرافی تنها در صورتی ممکن است که تمام احکام نورانی قرآن و از جمله قانون حجاب و پوشش اسلامی اجرا گردد.

منابع و ماخذ :

1. زن در قرآن، علامه محمد حسین طباطبایی، تصحیح و تحقیق، محمد مرادی، مرکز نشر هاجر.
2. بانوی تراز، گفتمان امام خمینی(ره) و امام خامنه ای(ره)، سعید صلح میرزایی، انتشارات اندیشه صادق.
3. تفسیر نمونه، آیت الله مکارم شیرازی، جلد 14 و 17.
4. فرهنگ عمید، حسن عمید، چاپ دوازدهم، 1377
5. آسیب شناسی شخصیت زن، محمدرضا کوهی، انتشارات اتقان، ویرایش ابوالفضل طریقه دار، چاپ دوم
6. زن در پرتو اسلام، آیت الله گلپایگانی، به اهتمام محسن اکبری، چاپ ثامن الحجج.
7. مسئله حجاب، شهید مطهری، انتشارات صدرا.
8. سایت مدرسه عشق (madreseyeeshgh90.blogfa.com)
9. جامع العادات ، جلد اول، ملا احمد نراقی، (ترجمه کریم فیضی)